

Какво е празникът на Търново без звъна на камбаните на 22 март?

РОЗАЛИНА ЕВДОКИМОВА

Всяка година дойде ли 22 март, за мен няма по-радостно събитие. Та нали това е денят на моя роден град Велико Търново! Макар че отдавна не живея в този толкова красив град, винаги на тази дата си припомням как в детските ми години баба Велика ме обличаше празнично и първо отивахме на черква. Знаем като търновка колко ни е скъпа на всички нас тази дата.

Дълбоко ме развълнува коментарът на Николай Москов ("24 часа" от 24 март) по повод празника на Велико Търново и ми стана болно и неприятно тъжно от поведението на митрополит Григорий. Той не почел и не благословил празника, а и на това отгоре забранил и на свещениците да служат в храмовете. С това той предаде търновци, като не застана начело на празничния ден, свързан не само с града, а и с паметта на светите 40 мъченици.

Представяте ли си какво е празникът на старопрестолния град без празничния звън на камбаните на храмовете? Споменах, че първото, което правехме сутринта на 22 март, беше да отидем на черква. Дори тогава, по времето на комунизма, преди да започнат археологическите проучвания в "Св. 40 мъченици", там в навечерието на 22 март и на самия празник търновският митрополит служеше празнични литургии. Спомням си като дете как срещаме моя кръстник, покойния дядо Софроний (Търновски митрополит до 1961 г.), който заедно със свещениците от града служеха в историческия храм. За нас децата това беше повече от магия и дълго след като отминеше празникът, ние все си спомняхме за празнично осветения със свещи храм и свещениците в златни одежди. Споделям всичко това, защото до края на дните си ще се чувствам свързана с този храм, който заедно със "Св. Димитър", "Св. Петър и Павел" и "Св. Георги" - всички в Асенова махала, над 60 години бяха смисъл на живота на баба ми Велика Лозанова. Като екскурзовод тя става много бързо популярна не само в България, а и далеч зад граница. Получаваше много благодарствени писма с адреси от Италия, Унгария, Германия, бившия Съветски съюз, САЩ. И на пликовете пишеше само: "България, Велико Търново. За баба Велика". Интересният и изпълнен с много любов към българската история разказ на баба Велика кара някои хора многократно да се връщат при нея в черквата "Св. 40 мъченици".

Тя става любимка на ученици, студенти и известни личности. Дългогодишни приятелства я свързват с много големи личности, които я оценяват високо и които не са пропуснали при всяко свое посещение на старопрестолния град да отидат при "жрицата на храма", както обичаше да я нарича проф. Николай Генчев. Сред тези, които я ценяха и тачеха, бяха великият учен акад. Дмитрий Лихачов, който при всяко

свое идване ѝ гостуваше и не пропускаше да я дари със своя книга. Нейни добри приятели, които не се притесняваха да търсят от нея идеи за своето творчество, бяха писателите Емилиян Станев, Димитър Ангелов, Ангел Каралийчев, Людмил Стоянов, Венко Марковски... А известните наши историци и археолози я имаха за свой най-близък колега.

За преподавателите по средновековна българска история и стара българска литература във ВТУ “Св. св. Кирил и Методий” се превърна в традиция да провеждат първите лекции със студентите първокурсници при баба Велика в черквата “Св. 40 мъченици”. Именно там те първо изслушваха нейния обаятелен разказ и тогава поемаха в своите специалности. Да, моята баба Велика Лозанова беше там пазител на историческата памет и наистина студентите бягахме от лекции, за да отидем при нея и да послушаме сладкодумния разказ. Дори покойният доцент Христо Коларов винаги преди изпита по средновековна българска история караше всички студенти историци да посетят храма “Св. 40 мъченици” и да чуят разказа на баба Велика, а на онези, които не изпълняваха заръката, им даваше по 10 ст. да си купят билетче за автобуса и да отидат при нея, за да им разкаже историята на черквата и тогава да се явят на изпит.

Освен многобройните статии и очерци в чуждестранните и българските медии за пазителката на българската история във Велико Търново, студиата за документални филми “Екран” засне и филма “Урок по история” за Велика Лозанова с режисьор Людмила Шишкова. Лентата е носител на няколко награди от български и чужди фестивали на документалното кино. Филмът беше включен и в програмата за честванията на 1300-годишнината от създаването на българската държава и излъчен няколкократно по БНТ.

От 1985 г. тя не е между живите, но пазя спомена за моята мила баба, която ми даде най-мъдрите съвети и насоки за живота, и благодаря на Бог, че съм нейна внучка. Щастливи сме, че и досега великотърновци пазят жив спомена за нея. Преди няколко години, когато трябваше да бъде осветена току-що реставрираната черква “Св. 40 мъченици”, жителите на квартал “Асенов” направиха подписка в храма да се намери кътче, където да бъде поставена паметна плоча на дългогодишната негова пазителка, но от Министерството на културата не реагираха. Може би някъде из мрежата се беше загубило писмото на търновци...

Статия на в.24 часа